

[4209] – 304

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional Paper : DS – 305 : International Organisation
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) UN has accomplished the role of maintenance of peace and security in the world. Discuss.
 - b) "World peace cannot be brought about by demanding disarmament unless War is renounced". Discuss.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Problem of development has been the prime concern of International organisation. Explain.
 - b) Examine the means, methods and procedures of pacific settlement of disputes.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Does increased UN activity undermine the sovereignty of states.
 - b) How have definitions of threats to peace and security changed in the post cold war period ?
 - c) What are some of the barriers to UN Security Council reform ?
 - d) What lessons about the present role and future of UN might be drawn from the experience of war on Terror in Afghanistan ?
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) Preventive diplomacy
 - b) Agenda for Peace
 - c) Rogue States
 - d) ECOSOC
 - e) Peace Making
 - f) Weapons for Mass Destruction

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - अ) जगाची सुरक्षा व शांती राखण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांची कार्यावर चर्चा करा.
 - ब) युद्धावर पूर्णविराम दिल्यावरच आंतरराष्ट्रीय शांतता प्रस्तापित करण्यासाठी डीसआर्मामेंटचे मागणी अपूर्ण राहिल.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - अ) आंतरराष्ट्रीय संगठन ची उद्योगाची समस्या ही एक महत्वाचे चिंता होय यावर स्पष्टीकरण द्या.
 - ब) पेसीफिक सेटेलमेंट ऑफ डिस्पूटस ची अर्थ, पद्धत आणि कार्यपद्धती वर परीक्षण करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - अ) सार्वभौम राज्यवर यू.एन.ची कार्य पद्धत जास्त दर्जाची ओळखते का.
 - ब) पोस्ट कोल्ड वार मध्य शांतता व सुरक्षाची भितीच्या व्याख्याची बदल आडळून द्या.
 - क) यू. एन. सुरक्षा काउन्सील ची बदल आणण्यासाठी कोणती मुख्य अडचणी आहे.
 - ड) अफगणिस्तान मधील वार आन टेररच्या भूमिवर कोणते परीक्षण व कार्य आणि भविष्य नीती थू. एन वर अवलंबून आहे.
४. थोडक्यात लिहा (१०० शब्दात) (कोणतेही चार) : २०
 - अ) प्रिवेन्टीव डिप्लोमेसी
 - ब) शांती चे आव्हाने
 - क) रोग राज्य
 - ड) इ.सी.ओ.एस.ओ.सी.
 - ई) पीस मेकिंग
 - फ) वेपन्स फॉर मास डीस्ट्रक्शन

[4209] – 101

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 101 : (Compulsory Paper) Strategic Studies
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Write a note on contemporary theories of war.
 - b) Explain theory of nuclear deterrence and its current relevance.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Explain evolution and characteristics of nuclear strategy of U.S.A.
 - b) Write a note on the evolution and objectives of India's nuclear strategy.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write a note on the features of counter insurgency operations in India.
 - b) Discuss key elements of Russian nuclear strategy.
 - c) Explain the role of limited war in the nuclear age.
 - d) Discuss impacts of terrorism on the framework of India's national security.
4. Write short notes on (**any four**) : **20**
 - a) Chinese Nuclear strategy
 - b) Pakistan Nuclear strategy
 - c) Revolutionary warfare
 - d) Characteristics of modern war
 - e) Social causes of war
 - f) Characteristics of Guerrilla warfare

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) तत्कालीन युद्धाचे सिद्धान्त यावर टिपा लिहा.
 - २) अण्वीक प्ररोधनाचा सिद्धान्त स्पष्ट करून त्याचा सद्य परिस्थितीशी असलेला संबंध प्रस्थापित करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) अमेरिकेच्या अण्वीक युद्धनीतीचे वैशिष्ट्ये आणि उत्क्रांती स्पष्ट करा.
 - २) 'भारताच्या अण्वीक युद्धनीतीची उद्दिष्टे आणि उत्क्रांती' यावर टिपा लिहा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - १) 'भारतातील प्रतिविप्लववादाच्या कार्यवाहीचे गुणधर्म' यावर टिपण लिहा.
 - २) रशियन अण्वीक युद्धनीतीचे प्रमुख घटकाबाबत चर्चा करा.
 - ३) अणुयुगातील मर्यादीत युद्धाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेच्या आराखड्यावर दहशतवादाच्या झालेल्या परिणामाबाबत चर्चा करा.
४. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : २०
 - १) चीनची अण्वीक युद्धनीती
 - २) पाकिस्तानची अण्वीक युद्धनीती
 - ३) क्रांतीकारी युद्धपद्धती
 - ४) आधुनिक युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये
 - ५) युद्धाचे सामाजिक कारणे
 - ६) गनिमी युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये

[4209] – 102

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 102 : Compulsory Paper : Geo-Politics and Military Geography
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Define Military Geography and explain the defence problems of India-China border from Military Geography point of view.
 - 2) What do you mean by Air warfare ? Explain how the geographical factors affecting on it.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Explain the theory of land power with special reference to the Prof. Mackinders theory of “Heart Land”.
 - 2) Which one is superior determinism or positivism ? Justify your answer with adequate examples.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - 1) Write in brief Indias Chicken Neck : As a visible threat.
 - 2) Highlight on supply chain of Logistic
 - 3) Write in short geopolitical thoughts of Karl Haushoffer
 - 4) Explain in brief organic theory of state
4. Write short notes on (**any four** in **100** words each) : **20**
 - 1) Concept of logistic
 - 2) Planning process
 - 3) Defence problems of Indo-Pak-border
 - 4) A.T. Mahans contribution towards sea power
 - 5) Scope of Geopolitics
 - 6) Concept of Amphibious operation

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) लष्करी भुगोलाची व्याख्या देऊन लष्करी भुगोलाच्या दृष्टीकोनातून भारत-चीन सीमावर्ती क्षेत्रातील संरक्षणाबाबतच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - २) हवाई युद्धपद्धती म्हणजे काय ? भौगलीक घटक ह्या युद्धपद्धतीवर कशा प्रकारे प्रभावी ठरत असतात ? ते स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) प्रोफेसर मॅकिन्डर यांच्या मर्मभूमीच्या सिद्धान्ताचा विशेष संदर्भ देऊन भुसत्तेचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
 - २) “मानव कि निसर्ग” – कोण श्रेष्ठ ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - १) इंडियन चिकन नेक : एक सदृश्य धोका – थोडक्यात लिहा.
 - २) पुरवठाव्यवस्थेची पुरवठा करणारी यंत्रणा (साखळी) प्रकाशझोत टाका.
 - ३) कॉल हशुआफर यांचे भूराजनैतिक विचार थोडक्यात लिहा.
 - ४) ऑर्गॅनिक थिअरी ऑफ स्टेट थोडक्यात स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही चार, प्रत्येक टीप १०० शब्दात) : २०
 - १) पुरवठाव्यवस्थेची संकल्पना
 - २) नियोजन प्रक्रीया
 - ३) भारत-पाक सीमावर्ती क्षेत्रातील संरक्षणाच्या समस्या
 - ४) सागरीसत्ते संदर्भात ए.टी. महान यांचे योगदान
 - ५) भूराजनितीची व्याप्ती
 - ६) अॅम्फीबिअस ऑपरेशनची संकल्पना

[4209] – 103

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 103 (Compulsory Paper) : International Relations
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Write a note on the evolution of world politics since 1945.
 - b) Explain theoretical aspects of international relations.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Explain Realist approach to the study of International Relations.
 - b) What do you mean by Détente ? Discuss its current relevance in world politics.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write a note on the impacts of cold war in International politics.
 - b) Discuss Relevance and Role of Non-alignment in International relations.
 - c) Write a note on the New International Economic Order (NIEO) and Globalizations.
 - d) Explain evolution and development of Regionalism.
4. Write short notes on (**any four**) : **20**
 - a) GATT
 - b) Changes in East Europe
 - c) Neo-Realism
 - d) Game theory
 - e) Political causes of war
 - f) Impact of resurgence in Asia.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) १९४५ नंतरच्या जागतिक राजकारणातील उत्क्रांती यावर टिपण लिहा.
 - २) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे सिद्धान्तिक पैलू स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या अभ्यासाचा वास्तववादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - २) तणावशैथिक्य म्हणजे काय ? त्याचा सद्यपरिस्थितीत जागतिक राजकारणाशी असलेल्या संबंधाबाबत चर्चा करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - १) शीतयुद्धाचा जागतिक राजकारणावर झालेला परिणाम यावर टिपण लिहा.
 - २) अलिप्ततावादाची आंतरराष्ट्रीय संबंधातील भूमिका व संबंधाबाबत चर्चा करा.
 - ३) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था आणि जागतिकीकरण यावर टिपण लिहा.
 - ४) प्रादेशिकवादाची उत्क्रांती आणि विकास स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
 - १) गॅट करार
 - २) पूर्व युरोपातील झालेले बदल
 - ३) नव-वास्तववाद
 - ४) खेळाचा सिद्धान्त
 - ५) युद्धाची राजकीय कारणे
 - ६) आशियातील पुनरुदयाचे परिणाम

[4209] – 104

Seat No.	
-------------	--

M.A. / M.Sc. (Semester – I) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 104 : Compulsory Paper : National Security
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss the problems of India's security in the context of changing International security environment.
 - 2) Assess the India's relations with Russia in the last decade (2001-2010).
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss the present socio-economic problems of our country which pose a threats to national security.
 - 2) 'Since China has come out as a powerful country on the world stage the defence problem of our Himalayan frontier become complicated' Explain.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - 1) Present programmes and achievements of SAARC.
 - 2) Explain the fake currency as a problem of India's security
 - 3) Write a note on diplomacy.
 - 4) Evaluate the Pakistan's policy about terrorism.
4. Write short notes in **100** words (**any four**) : **20**
 - 1) India's Nuclear programme after 1990
 - 2) Collective security and National security
 - 3) Chinese Naval Policy and its effects
 - 4) Recent development in Shri Lanks and their impact on India.
 - 5) Evaluate the efforts made for Disarmament and Arms control
 - 6) Basis of non alignment.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेतील बदलत्या परिस्थितीच्या संदर्भात भारताच्या सुरक्षा समस्यांची चर्चा करा
 - २) मागील दशकातील (२००१-२०१०) भारताचे रशियाशी असलेल्या संबंधाचे परीक्षण करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) राष्ट्रीय सुरक्षेला धोका निर्माण करणाऱ्या आपल्या देशातील सद्याच्या सामाजिक व आर्थिक समस्यांची चर्चा करा.
 - २) “जागतिक मंचावर चीनचा शक्तिशाली देश म्हणून उदय झाला तेव्हा पासून भारताच्या हिमालयीन सरहद्द रक्षणाचे प्रश्न गुंतागुंतीचे झाले”. चर्चा करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - १) सार्कचे सद्याचे कार्यक्रम व फलनिष्पत्ती
 - २) नकली चलन ही एक भारताच्या सुरक्षेची समस्या स्पष्ट करा
 - ३) राजनयावर टिप लिहा.
 - ४) दहशतवादासंबंधी पाकिस्तानच्या धोरणाचे मूल्यमापन करा.
४. टीपा लिहा १०० शब्दात (कोणतेही चार) : २०
 - १) १९९० नंतरचा भारताचा अण्विक कार्यक्रम
 - २) सामुहिक सुरक्षा व राष्ट्रीय सुरक्षा
 - ३) चीनचे नाविक धोरण आणि त्याचे परीणाम
 - ४) श्रीलंकेतील सद्याचे परिवर्तन आणि त्याचे भारतावर होणारे परिणाम
 - ५) निशःस्त्रीकरण आणि शस्त्रनियंत्रण साठीच्या प्रयत्नांचे मूल्यमापन
 - ६) अलीप्तता चळवळीचे आधार

[4209] – 201

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS – 201 : Compulsory Paper : Peace and Conflict Studies (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer any **one** in **500** words. **20**
 - 1) Write an essay on importance of peace and conflict studies.
 - 2) How far U.N. is successful in maintaining international peace and security ?
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Explain in detail about UN system for conflict resolution.
 - 2) Write an essay on Gandhian approach and its relevance today.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
 - 1) Explain human security problems in Africa.
 - 2) Explain about peace research and peace movements.
 - 3) Make a conceptual analysis of conflicts between India and Pakistan.
 - 4) Explain about various forms of conflicts.
4. Answer any **four** in **100** words each : **20**
 - 1) Peace keeping
 - 2) Peace Building
 - 3) Collective security
 - 4) Arms control
 - 5) Disarmament
 - 6) Confidence Building Measures.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
- १) 'शांतता व संघर्ष अभ्यासाचे महत्व' या विषयावर निबंध लिहा.
- २) आंतरराष्ट्रीय शांतता व सुरक्षा टिकविण्यात संयुक्त राष्ट्रसंघ कितपत यशस्वी झाला आहे ?
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
- १) संघर्ष निवारणासाठी संयुक्त राष्ट्रसंघाचे कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.
- २) 'गांधींच्या दृष्टीकोनाचे आजच्या काळात महत्व' यावर निबंध लिहा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी २५० शब्दात लिहा. २०
- १) आफ्रिकेतील मानवी सुरक्षेचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- २) शांतता संशोधन व शांतता चळवळ स्पष्ट करा.
- ३) भारत आणि पाकिस्तान मधील संघर्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ४) संघर्षाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. २०
- १) शांतता स्थापना
- २) शांतता बांधणी
- ३) सामुहिक सुरक्षा
- ४) शस्त्र नियंत्रण
- ५) शस्त्रकपात
- ६) विश्वास बांधणी प्रक्रिया.

[4209] – 202

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 202 : Compulsory Paper : Defence Organisation of India
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Write a note on organisation and functions of National Security Council.
 - OR
 - 2) Explain the organisation and functions of Ministry of Defence.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Explain the powers of the President in relation to the Armed Forces.
 - OR
 - 2) Write a note on relationship between Parliament and Armed Forces.
3. Answer in **250** words (**any two**). **20**
 - 1) Explain the functions of Department of Defence Production.
 - 2) Discuss the role of the Defence Committee of the Cabinet.
 - 3) Explain the functions of National Security Advisory Board.
 - 4) Discuss the Role of R.S. D. in the Development of Army.
4. Write a short notes in **100** words (**any four**) : **20**
 - 1) Kargil Review Committee Recommendations
 - 2) Andaman and Nicobar command
 - 3) C.R.P.F.
 - 4) Assam Rifles
 - 5) C.I.S.F.
 - 6) Department of Ex-Servicemen Welfare.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
- १) राष्ट्रीय सुरक्षा मंडळाचे संघटन आणि कार्ये यावर टिपण लिहा.
किंवा
२) संरक्षण मंत्रालयाचे संघटन आणि कार्ये स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
- १) राष्ट्रपतीचे सशस्त्र सेनादलाबाबतचे अधिकार स्पष्ट करा.
किंवा
२) संसद आणि सशस्त्र सेनादल यातील संबंधावर टीपण लिहा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
- १) संरक्षण उत्पादन विभागाचे कार्ये स्पष्ट करा.
२) कॅबिनेटच्या डिफेंस कमिटीच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.
३) राष्ट्रीय सुरक्षा सल्लागार मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
४) संरक्षण आणि विकास संघटनांची भूदलाच्या विकासाबाबत निभावलेल्या भूमिकेची चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
- १) कारगिल रिव्ह्यूव कमिटीच्या शिफारसी
२) अंडमान आणि निकोबार कमान्ड
३) केन्द्रीय राखीव पोलीस दल
४) आसाम रायफल्स
५) केन्द्रीय औद्योगिक सुरक्षा बल
६) माजी सैनिकी कल्याण विभाग

[4209] – 203

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Compulsory Paper : Indian Military History
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Describe the first battle of Panipat with special reference to the leadership of Babar.
 - 2) Explain in detail the “Military system” during Ramayana and Mahabharata.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Highlight on the Military reforms introduced by Ghiasuddin Balban during Sultanate period.
 - 2) Distinguish between Military History and General History.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - 1) Write in brief the causes of Anglo-Maratha Wars.
 - 2) Highlight on Military leadership of Shivaji.
 - 3) Explain the concept of Kshatriya.
 - 4) Write in brief Military system of Sikh.
4. Write a short notes in **100** words (**any four**) : **20**
 - 1) Mohammad Ghor
 - 2) Indian National Army
 - 3) Rajputs Art of Warfare
 - 4) Concept of Chaturangbal
 - 5) Significance of third battle of Panipat
 - 6) Alexander as a great strategist.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) बाबरच्या लष्करी नेतृत्वाचा विशेष संदर्भ देऊन पहिल्या पानिपतच्या लढाईचे सविस्तर वर्णन करा.
 - २) रामायण-महाभारत कालखंडातील सैन्य पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) सुलतान कालखंडातील घियासुद्दीन बलबानने केलेल्या लष्करी सुधारणां वर प्रकाशझोत टाका.
 - २) सामान्य इतिहास व लष्करी इतिहास यात तुलना करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) ब्रिटीश -मराठा युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
 - २) “शिवाजी एक लष्करी नेता” प्रकाशझोत टाका
 - ३) “क्षत्रिय” ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ४) “शीख सैन्य पद्धती” थोडक्यात लिहा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
 - १) मोहम्मद घोरी
 - २) भारतीय राष्ट्रीय सेना
 - ३) राजपुतांची युद्धकला
 - ४) चतुरंगबल
 - ५) तिसऱ्या पानिपतच्या लढाईचे महत्व
 - ६) अलेक्झांडर एक महान स्ट्रॅटेजिअन

[4209] – 204

Seat No.	
-------------	--

M.A. / M.Sc. (Semester – II) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 204 Compulsory Paper : Research Methodology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) "Search for facts should be made by scientific methods rather than by arbitrary method". Substantiate this statement.
 - 2) How will you plan for a research project ?
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Discuss about presentation, phraseology and format of questionnaires.
 - 2) What is sampling ? Why is it used in social science research ?
3. Answer any **two** within **250** words each. **20**
 - 1) Why ethics are necessary in research ?
 - 2) Define theory and discuss its criteria.
 - 3) What is the need for reviewing literature for research ?
 - 4) Explain the significance of graphical presentation of data.
4. Write short notes in **100** words each (**any four**) : **20**
 - 1) Scope of research in defence and strategic studies
 - 2) Importance of pilot study in purchasing new weapons
 - 3) Importance of Research Report
 - 4) Hypothesis
 - 5) Experimental Research Design
 - 6) Importance of guide in doing Ph.D.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) “वस्तुस्थितीचा शोध घेण्यासाठी ॲरबिटरी मेथडपेक्षा सार्यीन्टीफीक मेथडच वापरली पाहिजे ” ह्या विधानाचा परामर्श द्या.
 - २) संशोधन प्रकल्पाचे नियोजन आपण कसे कराल ?
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) प्रश्नावलीचे सादरीकरण, फ्रेजॉलॉजी आणि फॉर्मेटविषयी चर्चा करा.
 - २) सॅम्पलींग म्हणजे काय ? सामाजिक शास्त्रातील संशोधनात त्याचा वापर कशासाठी केला जातो ?
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - १) संशोधनात ईथिक्सची काय आवश्यकता आहे ?
 - २) थिअरीच्या व्याख्या देऊन त्याच्या क्रायटेरीया विषयी चर्चा करा.
 - ३) संशोधनासाठी वाड्मयाचे सर्वेक्षण करण्याची गरज का असते ?
 - ४) संकलीत केलेल्या माहितीचे ग्राफीक्स “सादरीकरणा बाबतचे महत्व स्पष्ट करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
 - १) संरक्षण आणि सामाजिकशास्त्रातील संशोधनाची व्याप्ती
 - २) नवीन शस्त्रास्त्रे खरेदी करतांना पूर्व अभ्यासाचे महत्व
 - ३) संशोधन अहवालाचे महत्व
 - ४) गृहीतके
 - ५) प्रायोगिक संशोधनाचा आराखडा
 - ६) पी. एच. डी. करतांना असलेले मार्गदर्शकाचे महत्व

[4209] – 301

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 301 : Compulsory Paper – Defence Economics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Discuss the determinants of security expenditure of a country.

OR

Describe the India's defence policy and expenditure since 1947.

2. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Explain the rationale and problems of arms production in the Third World Countries.

OR

Write a note on Economic Aspects of war.

3. Answer **any two** in **250** words each. **20**

a) Explain the merits and demerits of peacetime Economy.

b) Discuss the mobilisation of Resources for Defence.

c) Describe the Economic theories of Defence.

d) Explain the relations between defence and development.

4. Write short notes on (**any four**) (**100** words each) : **20**

a) War finance

b) Economic warfare

c) Salient features of Indian Economy

d) War potential

e) Real Cost of war

f) Economic structure of India.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) देशाचा संरक्षण खर्च निर्धारित करणाऱ्या घटकाची चर्चा करा.
 - २) १९४७ पासून भारताचे संरक्षण धोरण व संरक्षणावरील होणाऱ्या खर्चाचे वर्णन करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) तिसऱ्या जगातील राष्ट्रांमध्ये शस्त्रास्त्र उत्पादना बाबतचे विविध विचार (रॅशनल) आणि समस्या स्पष्ट करा.
 - २) “युद्धाचे आर्थिक पैलू” यावर टिपण लिहा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - १) शांतताकाळीन अर्थव्यवस्थेचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
 - २) “संरक्षणासाठी साधनसंपत्तीची गतिमानता” याबाबत चर्चा करा.
 - ३) संरक्षणाचे विविध आर्थिक सिद्धान्त थोडक्यात वर्णन करा.
 - ४) संरक्षण आणि विकास यातील संबंध स्पष्ट करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
 - १) वॉर फायनान्स
 - २) आर्थिक युद्धपद्धती
 - ३) भारताच्या अर्थव्यवस्थेचे गुणधर्म
 - ४) युद्धक्षमता
 - ५) युद्धाचे वास्तव मूल्य
 - ६) भारताचा आर्थिक आराखडा

[4209] – 302

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS – 302 : Compulsory Paper : Science, Technology and National Security
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Introduce Military Technology and explain its relevance to national security.
 - 2) Discuss the impact of technologies on Military doctrine and conduct of warfare.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Describe the role of computers in C⁴ISR.
 - 2) How technology will be helpful in Managing disaster ? Explain.
3. Answer any **two** within **250** words each. **20**
 - 1) Write the role of conventional energy.
 - 2) Write the role of Non-conventional energy.
 - 3) Write the impact of new technologies in Aircraft manufacturing.
 - 4) Write about satellite and space technology.
4. Write short notes in **100** words each (**any four**) : **20**
 - 1) Technology and Intelligence
 - 2) Dual use technology
 - 3) Material science
 - 4) Biotechnology
 - 5) Vehicle Technology
 - 6) Technology and Banking

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) लष्करी तंत्रज्ञानाविषयी माहिती द्या आणि त्याचा राष्ट्रीय सुरक्षेशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.
 - २) विविध तंत्रज्ञानाचा लष्करी तत्वप्रणाली आणि युद्धसंचालनावर झालेला परिणाम याबाबत चर्चा करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) सी-४ आय.एस.आर. बाबत कॉम्प्युटरच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
 - २) आपत्ती हाताळण्यात तंत्रज्ञान कशाप्रकारे उपयोगी पडू शकते ?
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - १) पारंपारीक उर्जेची भूमिका थोडक्यात विशद करा.
 - २) अपारंपारीक उर्जेची भूमिका थोडक्यात विशद करा.
 - ३) नवीन तंत्रज्ञानाचा विमान उत्पादनावर झालेले परिणाम थोडक्यात लिहा.
 - ४) उपग्रह आणि अवकाश तंत्रज्ञान विषयी थोडक्यात लिहा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
 - १) तंत्रज्ञान आणि शत्रुविषयक ज्ञान
 - २) द्वीउपयुक्ता तंत्रज्ञान
 - ३) मटिरीयल सायन्स
 - ४) जैविकतंत्रज्ञान
 - ५) वाहानबाबतचे तंत्रज्ञान
 - ६) तंत्रज्ञान आणि बकिंग

[4209] – 303

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 304 : Optional Paper : Evolution of Strategic Thought (Pre – 1945)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Discuss the strategic thoughts of Sun-Tzu.
 - 2) Discuss the strategic thoughts of Thucydides.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Write an essay on French colonial warfare.
 - 2) Explain the Kautilya Philosophy of war.
3. Answer in **250** words each (**any two**) : **20**
 - 1) Explain the contribution of Douhet on air power.
 - 2) Explain the contribution of A. T. Mahan on Sea power.
 - 3) Explain the contribution of Liddel Hart on war.
 - 4) Explain the contribution of Henri Jomini on war.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - 1) Industrial Revolution
 - 2) American Civil War
 - 3) Role of Ideology in the then Soviet thought
 - 4) Nuclear attack on Nagasaki
 - 5) Contribution of Clausewitz on war.
 - 6) Contribution of Helmuth von Moltke.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) सुन-तुझ यांचे सामरिक विचारांबाबत चर्चा करा.
 - २) थोसीडीडीज यांचे सामरिक विचारांबाबत चर्चा करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) फ्रेंच वसाहतीविषयक युद्धपद्धती” यावर निबंध लिहा.
 - २) कौटिल्याचे युद्धविषयक तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - १) हवाई सामर्थ्याबाबत दोहीत यांचे विचार स्पष्ट करा.
 - २) सागरी सामर्थ्याबाबत ए.टी. महान यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - ३) युद्धविषयक लिडल हार्ट याचे योगदान स्पष्ट करा.
 - ४) युद्धविषयक हेन्री जोमिनी यांचे विचार स्पष्ट करा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
 - १) औद्योगिक क्रांती
 - २) अमेरिकन नागरी (यादवी) युद्ध
 - ३) विभाजनपूर्वी रशियन विचारातील विचारधारेची भूमिका
 - ४) नागासाकीवरील अण्वीक हल्ला
 - ५) क्लाजविटज यांचे युद्धविषयक योगदान
 - ६) एच. मोलटके यांचे योगदान.

[4209] – 305

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 306 : Optional Paper : Defence Journalism
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - a) Examine the structure of Naval Headquarters in India.
 - b) Make a reporting of Arab springs in West Asia.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - a) War reporting has become an important tool in the hands of the state, Discuss.
 - b) Describe the growth of Defence Journalism in India.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Write about role of Armed forces in India.
 - b) Explain the limitations in defence journalism.
 - c) Describe Ethics in Media reporting.
 - d) What are the types of journalistic writing ?
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) Active reporting
 - b) Advantages of Agenda setting
 - c) Security dilemma
 - d) Briefing and debriefing
 - e) Media and society
 - f) Article writing.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - अ) भारतातील नेवल हेडक्वार्टर्स ची रचना स्पष्ट करा.
 - ब) पश्चिम आशियातील अरब स्प्रिंग वर रिपोरटिंग करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - अ) युद्ध रिपोरटिंग राज्याचे हातातला एक महत्वपूर्ण हत्यार बनला आहे ह्यावर चर्चा करा.
 - ब) भारतात डिफेन्स जर्नलिसमची वाढ ह्यावर स्पष्टिकरण द्या.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - अ) भारतातील सशस्त्र सेनाचे कार्य थोडक्यात लिहा.
 - ब) डिफेन्स जर्नलीजम ची मर्यादा स्पष्ट करा.
 - क) मेडिया रिपोर्टिंग ची नीती वर स्पष्टिकरण द्या.
 - ड) जर्नलीस्टीक लिखाण चे प्रकार नमूद करा.
४. थोडक्यात टीपा लिहा १०० शब्दात (कोणतेही चार) : २०
 - अ) अँक्टीव्ह रिपोरटिंग
 - ब) अजेंदासेटिंग चे वैशिष्ट्ये
 - क) संरक्षण पेच
 - ड) ब्रिफिंग व डिब्रिफिंग
 - ई) मेडीया आणि समाज
 - फ) आर्टिकल लिखाण.

[4209] – 306

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS-303 : Optional Paper : Strategic Survey
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**): **20**
 - a) Examine the role of US hegemony in West Asia.
 - b) Discuss Russia's emergence as a global power.
2. Answer in **500** words (**any one**): **20**
 - a) Explain China as a rising power and its impact on the world.
 - b) Describe the importance of Arab spring in West Asia.
3. Answer in **250** words (**any two**): **20**
 - a) Write a note on UN Peace Keeping force.
 - b) Discuss China's strategy of string of pearls in Indian Ocean.
 - c) Explain the emergence of New Nuclear weapon states and Non Proliferation treaty.
 - d) Examine the war on Terror and its impact on Afghanistan.
4. Answer in **100** words (**any four**): **20**
 - a) Write a note on South Asian Security.
 - b) Strait of Hormouz and Iran US struggle.
 - c) Crises in Greece and European Union.
 - d) Nato's eastward Expansion.
 - e) Ethnic conflict in Sri Lanka.
 - f) Arab Israel conflict.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
- अ) पश्चिम आशिया मध्य अमेरिकाची हुकूम शाहीवर विश्लेषण द्या.
ब) जगाची शक्तीवर रशिया ची पुनर आगमनवर चर्चा करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
- अ) चीनाच्या महाशक्तीवर झेप आणि त्याचे जगावर परिणामचे विश्लेषण करा.
ब) पश्चिम आशियावर अरब स्प्रिंग चे महत्वावर वर्णन करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
- अ) संयुक्त राष्ट्रांची शांतीसेना वर थोडक्यात लिहा.
ब) हिंदमहासागरात चीना ची सामरिक “स्ट्रिंग ऑफ पलर्स” वर चर्चा करा.
क) नान प्रोलिफरेशन संधी व नव नयूक्लीयर राष्ट्रची उभारणीवर विश्लेषण द्या.
ड) अफगानिस्तान वर परिणाम आणि युद्धावर दहशतीचे स्पष्टीकरण द्या.
४. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) २०
- अ) दक्षिण आशियाची सुरक्षावर टीप लिहा.
ब) स्ट्रेट ऑफ हारमोझ आणि इरान-अमेरिका संघर्ष.
क) युरोपीयन युनियन व ग्रीस चा संकट.
ड) नाटो (NATO) चा पूर्वकंडील धाव.
ई) श्रीलंका मध्य वंशीक संघर्ष.
फ) अरब इस्राएल संघर्ष.

[4209] – 307

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – III) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 307 : Optional Paper : Internal Security and Role of the State
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All the questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
Explain role of civil society in Internal security of India.
OR
Discuss role of media in Internal security of India.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
Discuss issues and perspectives of Internal security of India.
OR
Explain Ethnicity and security of India .
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
 - a) Explain Kashmir problem.
 - b) Discuss Naxalite problem in India.
 - c) Describe role of political institutions in India's internal security.
 - d) Discuss role of force in Indian internal security.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each. **20**
 - a) Elements of State
 - b) Economic dimensions of Internal security
 - c) Insurgency in India
 - d) Human security in India
 - e) SEZ
 - f) Caste issues in India.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेसंदर्भात सिव्हील सोसायटीची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
 - २) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेसंबंधी प्रसार माध्यमाच्या भूमिकेबाबत चर्चा करा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेसंबंधी विविध समस्या व त्यांच्या भवितव्याबाबत चर्चा करा.
किंवा
 - २) भारतातील वांशिक विभिन्नता आणि सुरक्षा स्पष्ट करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - अ) काश्मीर समस्या स्पष्ट करा.
 - ब) भारतातील नक्षलवादाची समस्या चर्चा करा.
 - क) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेसंबंधी राजकीय पक्ष-संघटनेच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
 - ड) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेसंदर्भात बळाची भूमिका चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
 - अ) राज्याचे घटक
 - ब) अंतर्गत सुरक्षेचे आर्थिक पैलू
 - क) भारतातील विप्लववाद
 - ड) भारतातील मानवी सुरक्षा
 - ई) सेझ
 - फ) भारतातील जातीबाबत विविध मुद्दे.

[4209] – 401

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
Optional Paper : Indian Maritime Security (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All the questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Explain the maritime resources and their importance to National Economy and Security.

OR

Write a note on India's Maritime military strategy.

2. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Write a note on the role of Navy during peace time and emergencies.

OR

Explain the 26/11 Mumbai attack and its Impact on indian Security System.

3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**

- 1) New challenges to Maritime Security. Explain.
- 2) Discuss the concept of Coast Guard and its Role.
- 3) Explain the Merchant Navy and its role in National Economy.
- 4) Discuss the concept of Exclusive Economic Zone (EEZ)

4. Write short notes (**any four**) : **20**

- 1) Dimensions of maritime security
- 2) Concept of Territorial Sea
- 3) Indian Ocean as a zone of peace
- 4) Brief history of Indian Ocean
- 5) Human Trafficking
- 6) Miscellaneous security measures.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०

१) सागरी खनिज संपत्ती म्हणजे काय ? ते सांगून त्याचे राष्ट्रीय अर्थव्यवस्था आणि सुरक्षा संदर्भातील महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

२) भारताची सागरी सुरक्षे संदर्भातील लष्करी युद्धनीती यावर टिपण लिहा.

२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०

१) आणीबाणी-संकटकाळी आणि शांतता काळातील नाविकदलाची भूमिका यावर टिपण लिहा.

किंवा

२) मुंबईवर झालेला २६/११ चा हल्ला आणि त्याचा भारताच्या सुरक्षा व्यवस्थेवर झालेला परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०

१) सागरी सुरक्षेबाबतची नवीन आव्हाने थोडक्यात स्पष्ट करा.

२) तटरक्षक दलाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याची भूमिका विशद करा.

३) राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेतील मर्चंट नेव्हीची भूमिका स्पष्ट करा.

४) एक्सक्लोजिव्ह इकॉनॉमिक झोन ह्या संकल्पनेबाबत चर्चा करा.

४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०

१) सागरी सुरक्षेचे विविध पैलू

२) प्रादेशिक जलाशयाची संकल्पना

३) हिन्दी महासागर एक शांतता क्षेत्र

४) हिन्दी महासागराचा थोडक्यात इतिहास

५) ह्यूमन ट्रॅफीकींग

६) मिसलेनिअस् सिक्युरीटी मेजर्स.

[4209] – 402

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 403 – Optional Paper : Disaster Management
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Explain the role of military and paramilitary forces during disaster and during post-disaster.

OR

Write a note on role of remote Sensing, Science and Technology in disaster management.

2. Answer in **500** words (**any one**). **20**

Discuss the relationship between disaster management and National Economy.

OR

Explain the organisational set-up of disaster management.

3. Answer any **two** in **250** words. **20**

- 1) Explain the principles of disaster management.
- 2) Write a note on management of Relief camp.
- 3) Explain the importance of studying disaster management.
- 4) Discuss the role of voluntary agencies in disaster management.

4. Write short notes on (**any four**) : **20**

- 1) Environmental disaster
- 2) Manmade disaster
- 3) War and disaster
- 4) Resource and material management
- 5) Preparation of disaster management plans
- 6) Mitigation measures for various disaster.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) आपत्ती दरम्यान व आपत्तीनंतर लष्करी व निमलष्करी दलाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) आपत्ती व्यवस्थापनातील रिमोट सेन्सींग, विज्ञान व तंत्रज्ञानाची भूमिका यावर टिपण लिहा.
२. ५०० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक). २०
 - १) आपत्ती व्यवस्थापन आणि राष्ट्राची अर्थव्यवस्था यातील संबंधाबाबत चर्चा करा.
 - २) आपत्ती व्यवस्थापनाची संघटनात्मक रचना स्पष्ट करा.
३. २५० शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन). २०
 - १) आपत्ती व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.
 - २) “आपत्तीनिवारण शिबीराचे व्यवस्थापन” यावर टीपण लिहा.
 - ३) आपत्तीव्यवस्थापनाच्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ४) आपत्ती व्यवस्थापनातील स्वयंसेवी संघटनांची भूमिका यावर चर्चा करा.
४. १०० शब्दात टीपा द्या (कोणत्याही चार) : २०
 - १) नैसर्गिक आपत्ती
 - २) मानवनिर्मित आपत्ती
 - ३) युद्ध आणि आपत्ती
 - ४) साधन संपत्ती व सामुग्रीचे व्यवस्थापन
 - ५) आपत्ती व्यवस्थापनाचे नियोजन
 - ६) विविध आपत्ती, निवारण करणारे उपाय.

[4209] – 403

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 405 : Optional Paper : Contemporary Issues in Security Policy
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Discuss non-strategic issues in South Asia.
 - 2) Discuss the impact of globalisation on world security.
2. Answer in **500** words (**any one**). **20**
 - 1) Write an essay on India's environmental policy with reference to Copenhegen Conference.
 - 2) Explain how the cultural issues that are affecting the security of Indian-Sub-Continent.
3. Answer in **250** words each (**any two**). **20**
 - 1) Explain the effect of cold war on global peace.
 - 2) Explain the effect of terrorism on international security and peace.
 - 3) Explain the effect of gender discrimination in Social development.
 - 4) Explain the concept and frame work of comprehensive security.
4. Answer in **100** words each (**any four**) : **20**
 - 1) Human Rights
 - 2) Humanitarian law
 - 3) Sources of conventional energy
 - 4) Sources of Non-conventional energy
 - 5) Concept of security
 - 6) Emerging non-military challenges.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) दक्षिण आशियातील “असामरिक मुद्याबाबत” चर्चा करा.
 - २) जागतिकीकरणाचा जागतिक सुरक्षेवर झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.
२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
 - १) कोपनहेगेन येथे झालेल्या सभेचा संदर्भ देऊन भारताचे पर्यावरण विषयक धोरणावर निबंध लिहा.
 - २) सांस्कृतिक मुद्दे भारतीय उपखंडाच्या सुरक्षेवर कशा प्रकारे प्रभाव पाडत आहेत ते स्पष्ट करा.
३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
 - १) जागतिक शांततेवर शीतयुद्धाचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
 - २) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा व शांततेवर दहशतवादाचे झालेले परिणाम स्पष्ट करा.
 - ३) लिंगभेदाचा सामाजिक विकासावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
 - ४) सर्वसमावेशक सुरक्षेची संकल्पना व कृतीआराखडा स्पष्ट करा.
४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) : २०
 - १) मानवी हक्क
 - २) मानवियतेविषयक कायदा
 - ३) पारंपारीक उर्जानिर्मितीचे उगमस्रोत्रे
 - ४) अपारंपारिक उर्जानिर्मितीचे उगमस्रोत्रे
 - ५) सुरक्षेची संकल्पना
 - ६) नव्याने उद्भवणारे अलष्करी आव्हाने

[4209] – 404

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS-406 : Optional Paper : Study of Selected Conflicts in Post War Era
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Has International security changed after 9/11. Make an Argument.
 - b) Explain the consequences of India Pakistan war of 1971.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - a) Discuss the impact of Gulf war on Environment.
 - b) Discuss the great game happening in Afghanistan after 9/11.
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
 - a) Explain the consequences of Yugoslavia disintegration.
 - b) Examine the role of India in Rebuilding Afghanistan.
 - c) Write a note on Gulf War 1991.
 - d) Importance of oil in West Asia.
4. Answer in **100** words (**any four**) : **20**
 - a) Israel Palestinian conflict.
 - b) Assessment of Indo China war of 1962.
 - c) Soviet intervention in Afghanistan 1979.
 - d) Role of Hamas in Israel Palestinian conflict.
 - e) US AFPAK policy.
 - f) Arab springs in West Asia.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) ९/११ नंतर आंतराष्ट्रीय सुरक्षा मध्य बदल आला आहे ह्यावर भाष्य करा.
- ब) १९७१ ची भारत पाक युद्धाची परिणामावर वर्णन करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : २०
- अ) खाडी युद्धाचा आजूबाजूच्या प्रदेशावर होणारे परिणामावर चर्चा करा.
- ब) ९/११ नंतर अफगानिस्तान मध्य ग्रेट गेम ची प्रस्थापनावर चर्चा करा.
३. २५० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : २०
- अ) युगोस्लावीयाची डिसईंटिग्रेशनच्या परिणामावर स्पष्टीकरण द्या.
- ब) भारताची अफगानिस्तान उभारण्या मध्या त्याची कार्य व भूमिकावर वर्णन करा.
- क) खाडी युद्ध १९९१ वर थोडक्यात लिहा.
- ड) पश्चिम आशिया मध्य तेलाचे महत्वावर लिहा.
४. थोडक्यात टिपणी लिहा (कोणतेही चार) : २०
- अ) इस्त्राईल पालिस्टाईन संघर्ष.
- ब) भारत चीना १९६२ युद्धाचे विश्लेषण.
- क) सोवियतचे अफगानिस्तान मध्य १९७९ चा हस्तक्षेप.
- ड) इस्त्राईल पालिस्टाईन संघर्ष मध्य हमास ची कार्यावाही.
- ई) अमेरिकन अफपाक नीती.
- फ) पश्चिम आशिया मध्य अरब स्प्रिंग्स.

[4209] – 405

Seat
No.

M.A. / M.Sc. (Semester – IV) Examination, 2012
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS – 404 : Optional Paper : Regional Security in South Asia
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are **compulsory**.*
ii) *Figures to the **right** indicate marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss the geo-strategic and geo-political factors which influences South Asian security perspectives.
 - 2) Discuss China's intention and role in South Asian security.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
 - 1) Discuss India's maritime security with special reference to the power rivalry in Indian Ocean.
 - 2) Evaluate extra regional powers influences in the South Asian security perspectives.
3. Answer in **250** words **each** (**any two**) : **20**
 - 1) Explain about ethnic conflict in SriLanka.
 - 2) Explain about Talibanisation of Pakistan.
 - 3) Justify the existence of Nepal and Bhutan as a buffer states in maintaining peace between India and China.
 - 4) Do you think that Bangladesh (once a friend to India) is now a security problem to India.

P.T.O.

4. Answer in **100 words each (any four)** :

20

- 1) Present politico-military situation in Afghanistan
- 2) USA's interference in South Asia
- 3) Aims and objectives of SAARC
- 4) Impact of terrorism in South Asia
- 5) Insurgency in Kashmir
- 6) Insurgency in North East of India.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

- १) दक्षिण आशियाची सुरक्षा प्रभावित करणारे जिओ-स्ट्रॅटॅजिक आणि जिओपॉलीटीकल घटका विषयी चर्चा करा.
- २) दक्षिण आशियाच्या सुरक्षेसंदर्भात चीनचे हेतू आणि भूमिकेबाबत चर्चा करा.

२. पाचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) :

२०

- १) हिंदी महासागरातील सत्ता स्पर्धेचा विशेष संदर्भ देऊन भारताच्या सागरी सुरक्षेबाबत चर्चा करा.
- २) दक्षिण आशियाई सुरक्षा संदर्भात बाह्य प्रादेशिकसत्तेच्या असलेल्या प्रभावाबाबत मूल्यमापन करा.

३. अडीचशे शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) :

२०

- १) श्रीलंकेतील वांशिक संघर्ष स्पष्ट करा.
- २) पाकिस्तानचे तालीबानीकरण स्पष्ट करा.
- ३) भारत आणि चीन यांच्यात शांतता नांदावी म्हणुन नेपाळ आणि भुतान त्याचे आघात शोषक राष्ट्र म्हणुन असलेले अस्तीत्व स्पष्ट करा.
- ४) बांगलादेश जो कोणे ऐकेकाली भारताचा मित्र होता तो आता भारताच्या सुरक्षेला एक धोका आहे असे आपणास वाटते का ?

४. शंभर शब्दात टीपा द्या (कोणतेही चार) :

२०

- १) अफगाणिस्तानातील राजकीय-लष्करी परिस्थिती
- २) दक्षिण आशियातील अमेरिकेच्या हस्तक्षेप
- ३) सार्कचे हेतू आणि उद्दिष्टे
- ४) दहशतवादाचे दक्षिण आशियावर झालेले परिणाम
- ५) काश्मीरमधील विप्लववाद
- ६) भारताच्या उत्तर-पूर्व प्रांतातील 'विप्लववाद'.

